

OSOBNOSŤ A PROBLEMATIKA VÝZNAMU

KATARÍNA ŠIMUNKOVÁ, Ústav marxizmu-leninizmu, SVŠT, Bratislava

ŠIMUNKOVÁ, K.: Personality and Problems of Meaning.
Filozofia 43, 1988, No. 1, p. 61.

In the paper the author attempts at defining the category „personality“ by means of the category „individuality“, understood as an individual form of social being, while personality is conceived as a qualitative characteristic of the individuality, as a concentrate of substantial individual dimensions.

The author points to the connection of personality and the sphere of meaning, the meanings for personality as the individuality's level of meanings.

The relation of personality and meanings is realized in the process of praxis as the original starting point of the process of forming meanings. The relation of personality and meanings is reciprocal and two-sided. Its first side is the dependence of molding personality or personality's meanings upon the created level of meanings. The second side represents the functionality of meanings in the sphere of meaning in which it finds one of the motive-powers of the change of socially fixed meanings, as meanings are, or ought to be, meanings for individuals and as if personality tested their vitality.

Rozpracovávanie problematiky osobnosti je jednou z kľúčových úloh marxisticko-leninských filozofických reflexií; „Komplexný, systémový výskum problematiky človeka a jeho osobnosti je jedným zo základných problémových okruhov filozofického bádania“ (1, s. 8).

Katégoria osobnosti je zároveň pojmom, s ktorým pracujú rozličné vedné disciplíny, a tým viac je potrebné vytvoriť jej ucelenú filozofickú koncepciu ako metodologickú bázu pre špeciálnovedné osobnostné analýzy. Myslíme však, že splnenie tejto úlohy nie je iba záležitosťou profesionálneho filozofického frontu, keďže samotné — pôvodným zameraním — špeciálnovedné koncepcie osobnosti, predovšetkým psychologické, predstavujú v pravom zmysle slova jej filozofický model (K. A. Abulchanovová-Slavská, A. N. Leontiev, a pod.).

V našich nasledujúcich úvahách chceme predovšetkým poukázať na spojitosť osobnosti s problematikou významu, a to prostredníctvom pojmu osobnostných zmyslov. Bezprostredným impulzom k sformulovaniu tejto úlohy je koncepcia osobnosti A. N. Leontieva, v rámci ktorej autor vyčleňuje uvedený pojem osobnostných zmyslov, avšak jeho funkčnosť pokladáme v rámci rozpracovávania osobnostnej problematiky vôbec za nedocenený. Skôr však, ako sa pokúsime utvoriť určitý variant nami vyčlenenej úlohy (zdôrazňujúc jeho diskusný charakter), musíme sa aspoň čiastočne dotknúť niektorých ďalších otázok, ktoré s ňou úzko korelujú; je to predovšetkým samotné vymedzenie katégorie osobnosti a problematika významu, prirodzene iba z určitého aspektu.

Možno povedať, že katégoria osobnosti ako filozofický pojem sa

v súčasných filozofických prácach väčšinou chápe ako výraz spoločenského jestvovania človeka, a to zároveň v kontrapozícii s kategóriou individua, ktorá má vyjadrovať prírodnú podmienenosť človeka. S takto chápanými kategóriami osobnosti a individua je však možné polemizovať; ich vymedzenie je predovšetkým problematické tým, že ktorýkoľvek rozmer ľudského bytia sa utvára a môže sa utvárať iba v kontexte spoločenského jestvovania človeka, a teda nielen ako osobnostný. Taktiež je podľa nás otázne, či možno posúvať spoločenské v kvantitatívnom zmysle a stupňovať ho viac-či menej. Na základe tohto explikačného prístupu by potom osobnosť mala vyjadrovať jeho najvyššiu mieru — v porovnaní s kategóriou individua, ako mierou najnižšou, ktorá sa dokonca stotožňuje s prírodnou výbavou človeka. Avšak spoločenské nie je u človeka vlastnosť, od ktorej môžeme na niektorých úrovniach jeho analýzy abstrahovať, ale vyjadruje jeho bytostné, imanentné určenie. Teda nielen osobnosť, ale ktorákoľvek dimenzia človeka, a tým aj individuálna, nesie spoločenskú pečať, čo spätne znamená, že spoločenské nemôže vyjadriť špecifikum osobnosti.

Zároveň prírodná výbava človeka nepredstavuje v jeho jestvovaní nezávislú oázu, akúsi prapôvodnú „tehličku“, na ktorú sa nanášajú spoločenské vplyvy. Spoločenské preniká celým bytím človeka, a tým aj konštituovanie sa individua nie je prírodnou „záležitosťou“, ale predovšetkým spoločenským procesom. Túto spätosť individuálneho a spoločenského pregnantne vyjadruje K. A. Abulchanovová-Slavská vymedzením individua ako individuálnej formy spoločenského bytia človeka [2, s. 26, 42], čo akceptujeme aj v našom kontexte. Tým však funkčnosť prírodnej podmienenosti v konštituovaní sa individua nepopierame, avšak nie je v jeho rámci určujúca.

Kategóriu individua zároveň chápeme ako limitnú určenosť človeka; „Individuum je genotypickým i fenotypickým útvarom, základnou jednotkou ľudského rodu, konkrétnym materiálnym nositeľom problematiky človeka a osobnosti. Z neho ako zo základnej bunky treba vychádzať pri skúmaní problematiky človeka i osobnosti“ [3, s. 603].

Takto vymedzené individuum tým netvorí polaritu osobnosti, na báze polarity prírodného a spoločenského, ale ich chápeme vo vzájomnej spätosti, presnejšie — individuum predstavuje východisko analýzy kategórie osobnosti. Osobnosť nie je spoločenskou vrstvou nad individuálnym základom, ale „vývoj osobnosti je vždy hlboko individuálny a nepakovateľný“ [4, s. 145].¹

Uvedený všeobecný náčrt väzby individua a osobnosti možno ďalej spresniť tým, že osobnosť vyjadruje kvalitatívne určenie individua, je koncentrátom podstatných individuálnych dimenzií, prostredníctvom ktorých sa individuum konštituuje ako osobnosť. Z nich podľa nás vystupuje do popredia predovšetkým celostná charakteristika osobnosti, ktorá je ak-

¹ Vychádzame z českého prekladu citovanej práce, pretože je výstižnejší (podľa nás) než jeho slovenská verzia.

ceptovaná aj v špeciálnovedných koncepciách osobnosti a dokonca sa stala jedným z kritérií normality osobnosti.

Za nemenej dôležité určenie osobnosti pokladáme jej schopnosť samoutvárania; inými slovami povedané, „Osobnosť vystupuje ako to, čo človek zo seba robí, keď realizuje svoj život“ (4, s. 162).

Samotných dimenzií osobnosti je však možné vyčleniť prirodzene rozsiahlejšie množstvo, ako je tomu napokon v množstve prác, analyzujúcich osobnosť z rozličných prístupov. V našom kontexte však neaspírujeme na vytvorenie definície osobnosti, resp. na vytvorenie jej modelu v zmysle, aká by mala byť, skôr nám ide o naznačenie možného smeru jej vymedzenia. Predovšetkým však chceme upozorniť na dôležitú úlohu osobnostných zmyslov v rámci osobnostných explikácií vôbec, a to z toho dôvodu, že sa v nich zrkadlí osobnosť ako celok; predstavujú základnú optiku osobnosti, ktorou prijíma, či odmieta danú skutočnosť, pričom do rámca ich utvárania sa premieta tiež celková životná trajektória individua. Z tohto hľadiska je pre nás „dostatočný“ uvedený náčrt väzby osobnosť-individuum.

*

Ako sme už uviedli, východiskom našich úvah je koncepcia osobnosti A. N. Leontieva, v rámci ktorej sa vyčleňuje pojem osobnostných zmyslov. Skôr však, ako sa pokúsime o ich analýzu, je potrebné zdôrazniť, že samotný výraz zmysly nechápeme v ich bežnom význame, teda ako jednotlivé druhy percepcie, ako vnemy, ale ako jeden z rozmerov problematiky širšej, a to problematiky významov; presnejšie — osobnostné zmysly predstavujú individuálnu úroveň významov.

Pojem osobnostných zmyslov nás tak posúva k samotným významom, predstavujúcim zložitú a otvorenú problematiku, ktorou sa zaoberá viacero vedných disciplín, pričom jej rozpracovávanie je predovšetkým doménou lingvistiky a logiky. Abstrahujúc od týchto podôb významových analýz (aj keď iba čiastočne), v našom kontexte sa zameriavame na väzbu významov s osobnosťou problematikou, ktorú sprostredkovávajú osobnostné zmysly.

Samotné korene osobnostných zmyslov však nie sú vyznačené až v koncepcii osobnosti A. N. Leontieva, ale náčrt ich kontúr možno nájsť už v koncepcii významov G. Fregeho a Ch. Morrisa. V našom kontexte sa opierame o ich myšlienkové prínosy v tom zmysle, v akom sú zovšeobecnené v sekundárnej literatúre, keďže sa stali už učebnicovou záležitosťou. Ako je známe, už G. Frege odlišoval denotát, teda význam znaku, od zmyslu znaku. Taktiež v koncepcii Ch. Morrisa je to pragmatický vzťah, vymedzujúci zdroj významu prostredníctvom vzťahu interpretu k znaku, ktorý koinciduje s kategóriou osobnostného zmyslu, keďže reflektuje individuálny, jedinečný a neopakovateľný zmysel. V. Brožík v tomto kontexte poznamenáva, že práve táto tzv. pragmatická úroveň

semiotickej analýzy spôsobuje ťažkosti pri pokusoch o stanovenie záväzných „pravidiel“ zvýznamňovania, alebo významovej interpretácie (či už v logike, alebo v lingvistike a pod.), pretože situácia interpretá je neredukovateľne premenlivá v čase i priestore spoločenského bytia“ (5, s. 155).

Možno povedať, že v súčasných prácach zaoberajúcich sa touto problematikou, sa zmysly a významy nediferencujú jednotne, resp. „vo vedeckej literatúre sa pojmy zmysel a význam chápu ako synonymá, ale sa aj rozlišujú“ (6, s. 116); možno tiež povedať, že sa aj ztotožňujú, ako je tomu napríklad v práci S. Dorotíkovej, v ktorej sa uvádza, že „významnosť je pre nás synonymom zmysluplnosti“ (7, s. 128).

V našom kontexte však vychádzame z koncepcie A. N. Leontieva, podľa ktorej je zmysel a význam vlastne výrazom diferenciácie individuálnej a spoločenskej sféry bytia človeka. Ako uvádza tento autor, „významy majú dvojaký charakter, sú vytvárané spoločnosťou a majú svoje dejiny vo vývoji jazyka, vo vývoji foriem spoločenského vedomia, je v nich zachytený pohyb ľudskej vedy a jej poznávacích prostriedkov, rovnako ako ideologických predstáv spoločnosti — náboženských, filozofických. V tomto objektívnom bytí sa významy podriaďujú spoločensko-historickým zákonom... Popri mnohostrannosti významov zostáva v nich skrytý druhý pohyb významov — ich funkcia v procesoch činnosti a vedomia konkrétnych jednotlivcov, hoci významy môže existovať iba prostredníctvom týchto procesov. Tu sa významy individualizujú a „subjektívizujú“, aj keď iba v tom zmysle, že už bezprostredne neobsahujú pohyb v systéme spoločenských vzťahov, pretože vstupujú do iného systému vzťahov, do iného pohybu. Napriek tomu však pritom vôbec nestrácajú svoju spoločensko-historickú podstatu a objektívnosť“ (4, ss. 107—108).

Vychádzajúc z takto vymedzenej diferenciácie významu a zmyslu, ako dôsledku rozdielnosti individuálnej a spoločenskej sféry možno povedať, že tak ako je spoločenská sféra určujúca vo vzťahu k individuálnej, analogicky aj významy sú určujúce vo vzťahu k osobnostným zmyslom. Osobnostné zmysly sa konštituuju prostredníctvom relatívne konštantnej významovej sféry, tak ako sa individuum diferencuje cez prizmu konkrétnych spoločenských vzťahov. Zároveň, tak ako sa utvára diferenciácia individuálnej a spoločenskej sféry na základe pohybu spoločenskej praxe, tak aj prax vstupuje do významotvorného procesu a predstavuje najpôvodnejšie východisko jeho utvárania.

Určenie praxe za východisko tvorby významov nachádzame vo viacerých koncepciách. Napríklad v práci *Teória poznania* sa uvádza — „Objektívny význam veci je určený jej miestom (funkciou) v systéme spoločenskej praxe. V tomto zmysle človek zvýznamňuje skutočnosť tým, že ju začleňuje do svojej praktickej činnosti, že ju mení na potenciálny a aktuálny predmet svojich potrieb a záujmov, na podmienku reprodukcie svojich bytostných síl“ (6, s. 350). Taktiež S. Dorotíková zdôrazňuje,

že dialektickomaterialistická filozofia neabsolutizuje vedomú zložku pri tvorbe významov, ale ju spája so širokým spektrom možných dôsledkov praktickej ľudskej aktivity (7, s. 133). Analogicky A. N. Leontiev pokladá významy za produkt spoločensko-historickej praxe (4, s. 107).

Prax, ako najdôležitejšie východisko významotvorného procesu však nie je v prácach zaoberajúcich sa významovou problematikou niečím všeobecne akceptovaným, resp. jeho riešenie má alternatívny charakter — chápe sa nielen ako prax, ale tiež ako vedomie. Ľudské vedomie, ako najvlastnejší pôvodca významu, je vyčlenené v koncepcii významov V. Brožíka (8, s. 153), ktorá je zároveň v rámci slovenskej filozofickej produkcie reprezentatívna, a preto jej venujeme väčšiu pozornosť, kým prax pokladá za východisko konštituovania sa hodnôt; prax a vedomie tým predstavujú diferenciačné faktory hodnôt a významov. Zároveň však uvedený autor akceptuje aj objektívny význam utváraný praxou (8, s. 33), zdôrazňuje však, že pôvod významov v užšom zmysle rozhodne nie je praktický (8, s. 146), pričom nešpecifikuje vzájomný vzťah týchto podôb významov.

Podľa nás však tieto formy významov vzájomne súvisia, resp. kompetencia praktického východiska objektívneho významu sa neruší ani v rámci sémantizácie skutočnosti; ani utváranie významu v tomto užšom zmysle nie je možné redukovať iba na proces vedomia. Tým však úlohu vedomia v tomto procese nechceme poprieť, ale ju skôr posunúť do širších súvislostí. Naše vedomie je schopné implantovať významy do reality, resp. vytvárať jej novú podobu *sui generis*, avšak jeho siločiaru nepokladáme v tomto smere za ľubovoľnú, ale za podmienenú pôvodnejšou aktivitou, ktorou je v konečnom dôsledku prax. Z praxe pramenia hybné faktory, na základe ktorých vedomie prisudzuje významy len určitým oblastiam skutočnosti, na rozdiel od ostatných, čo je podľa nás evidentné, napríklad, v tak typickej významovej realite, akou je umenie, ktoré priam programovo poukazuje na praktické východisko svojej genézy. Prax chápeme ako prvotný agens významotvorného procesu (vôbec), kým o určujúcej úlohe vedomia môžeme uvažovať až *ex post*, a to skôr v jeho schopnosti významy vyjadrovať, resp. transformovať ich do mnohorakých podôb významových realít, než predstavovať najpôvodnejšie východisko ich utvárania.

Vedomie ako východisko významotvorného procesu je podľa nás problematické z viacerých dôvodov. Za jeden z nich pokladáme samotným autorom uvedenej koncepcie významov V. Brožíkom reflektované — diferencovanie dvoch stránok praxe (ktoré vyčleňuje A. N. Leontiev v citovanej práci); vonkajšej a vnútornej činnosti (9, s. 127), pričom s významotvorným procesom koinciduje vnútorný okruh činnosti. Ako uvádza, „materiálom vnútorných činností sú významy, ktoré reflektujú realitu spoznávanú v procese vonkajšej činnosti...“ (9, s. 144), resp. „svet vnútornej činnosti — svet významov“ (9, s. 134).

Vnútorný okruh činnosti je však „len“ stránkou praxe, čím sa

podľa nás implicitne akceptuje praktické východisko významotvorného procesu.

V tejto súvislosti nám taktiež ako určité zjednodušenie vystupuje samotné vymedzenie vnútorného okruhu činnosti, ktorý mal pôvodne zahrňovať nielen vedomie, ale tiež procesy emocionálne a vôľové, ktoré sa však pri analýze významov v konečnom dôsledku strácajú, „významy sú produktom činnosti nášho vedomia“ [9, s. 144]. Teda pôvodne širšie vymedzený rozsah vnútorného okruhu činnosti, ktorý mal koincidovať s oblasťou významov, sa napokon redukuje a chápe sa iba ako korelát vedomia. Podľa nás však tento vnútorný okruh činnosti (v pôvodnom vymedzení) súvisí skôr s konštituovaním sa osobnostných zmyslov, než s celkovým významotvorným procesom, ktoré sú však v tejto koncepcii významov disfunkčné, resp. autor ich chápe ako hodnoty, keďže bezprostredne poukazujú na praktické východisko svojho utvárania, avšak prax je podľa tohto autora východiskom utvárania hodnôt.

*

Ľudské vedomie ako východisko významotvorného procesu podľa nás výrazne problematizuje spojitosť významov s jazykom. Ako uvádza A. N. Leontiev, „hoci nositeľom významov je jazyk — nie je ich tvorcom. Za jazykovými významami sa skrývajú spoločensky vypracované spôsoby P [operácie] konania, v priebehu ktorých ľudia menia a poznávajú objektívnu realitu. Vo významoch sa ukrýva transformovaná a v jazyku koncentrovaná ideálna forma existencie predmetného sveta, jeho vlastností, väzieb a vzťahov, odhalených súhrnnou spoločenskou praxou“ [4, s. 103].

V tomto kontexte je však potrebné poznamenať, že aj keď spojitosť významov s jazykom je nesporná a netreba ju dokazovať, zároveň ju však nemožno absolutizovať. Významy nie je možné „vtesnať“ iba do jazykovej sféry, čo dokumentujú jestvujúce nejazykové nositele významov, akými sú napríklad hudba, ale tiež ďalšie druhy umenia, v rámci ktorých významy nemožno lineárne previesť do verbálnej podoby. Sú to taktiež frekventovanejšie a „každodennejšie“ nositele významov, akými sú, napríklad, mimika. Napokon, samotné slovo nevyjadruje význam jednoznačne, ale je zvyčajne viacvýznamové. Avšak to, že v jednom slove nachádzame rôzne významy, súvisí tiež s oblasťou osobnostných zmyslov, (ktorých diferenciacia od významov je funkčná aj v tomto kontexte). Tiež tu možno uviesť intonáciu, či celkový kontext, v rámci ktorého hovoríme, čím, napríklad, slovo ironicky vyslovené transformuje jeho zovšeobecnený význam do opačnej polohy. Význam slova sa tým vysúva za samotné slová a poukazuje na svoje širšie súvislosti, než je jazyková sféra. Zároveň však, v opačnom smere uvažovania, spojitosť významov s jazykom pokladáme za ďalšie zdôvodnenie postulátu, že významotvor-

ný proces vychádza z praktickej ľudskej aktivity práve tak, ako sa samotný jazyk konštituuje na jej základe.

*

Praktické východisko významov je zároveň bázou, na pozadí ktorej sa realizuje väzba osobnosti (resp. osobnostných zmyslov, ktoré sú jej indikátorom) s významovou sférou. „Praktickosť“ tejto väzby výrazne dokumentujú počiatočné štádiá ontogenézy; „Je samozrejmé, že spočiatku proces ovládania významov priebeha vo vonkajšej činnosti dieťaťa s hmotnými vecami a vo vedľajšom styku“ (4, s. 104).

Spojitosť osobnosti a významov, resp. zmyslov a významov je vzájomná a obojstranná. Jej prvou stránkou je — už naznačená — podmienenosť konštituovania sa osobnostných zmyslov od utvorenej úrovne významov. Osobnostné zmysly sa neutvárajú vo vzduchoprázdne, ale ich vznik je podmienený už vytvoreným bohatstvom spoločenských významov. Ako uvádza A. N. Leontiev, „na rozdiel od spoločenského bytia nie je bytie indivídua ‚samohovorením‘, t. j. indivídium nemá vlastný jazyk, nevytvára si vlastné významy. Javy skutočnosti si môže uvedomovať iba prostredníctvom hotových významov, t. j. znalostí, pojmov a hľadísk, ktoré si zvonku osvojil, a ktoré získava v styku s ľuďmi, v určitých formách individuálnej a hlasovej komunikácie“ (4, s. 113).

Druhou stránkou väzby zmysel — význam je tá skutočnosť, že samotné významy sú determinované (aj keď iba parciálne) osobnostnými zmyslami, čo je evidentné už tým, že „významy existujú iba prostredníctvom činnosti a vedomia konkrétnych jednotlivcov“ (4, s. 108).

Podmienenosť významov od zmyslov vystupuje tiež v ďalšej podobe, ktorá pramení z ich vzájomnej diferencovanosti. A. N. Leontiev v tomto kontexte hovorí, že „I keď v počiatočných etapách formovania vedomia vystupujú významy neoddeliteľne od osobnostných zmyslov, obsahuje ich neoddeliteľnosť implicitne diskrepanciu, ktorá nevyhnutne nadobúda i svoju otvorene explicitnú formu“ (4, s. 111). Ako ďalej uvádza, táto diferencovanosť významov a zmyslov nadobúda rozličnú podobu. Jednou z nich, ako je tomu v triednej spoločnosti, môže byť až ich vzájomná protikladnosť, keď osobnostné zmysly, odrážajúce motívy vytvárané skutočnými životnými vzťahmi, nemôžu nájsť adekvátne objektívne významy, a preto začínajú žiť akoby v cudzom rúchu. Zároveň nesúlad zmyslov a významov sa reprodukuje aj v socializme, avšak pramení zo samotných zvláštností individuálneho života človeka (4, s. 112—113).

Ako sme už uviedli, v tomto vzájomnom posune zmyslov a významov pramení funkčnosť osobnostných zmyslov vo významovej sfére. Osobnostné zmysly — tak ako osobnosť nie je púhym a priamym derivátom spoločenského — sa individualizujú a špecifikujú, a to ako dôsledok životnej činnosti indivídua a prostredníctvom týchto svojich špecifických určení determinujú významovú sféru.

Osobnostné zmysly sú výslednicou mnohorakých aktivít individua, avšak ich úlohu pri utváraní osobnostných zmyslov nepokladáme za rovnocennú, ale ju možno hierarchizovať. Potom nám výrazne vystupuje do popredia samotná pracovná činnosť individua, ktorá je zároveň bezprostrednou bázou väzby zmyslu a významu. Osobnostné zmysly sú však predovšetkým špecifické tým, že v rámci ich konštituovania zohráva dôležitú úlohu fenomén prežívania. Osobnostné zmysly sú vždy zvnútornené, nemožno ich prijať vonkajškovo, nezainteresovane, ľahostajne. Človek nie je sfingou s amputovanými emóciami, ale je bytosťou, ktorá prežíva a tento rozmer jeho existencie sa premieta predovšetkým do rámca osobnostných zmyslov.

Do konštituovania osobnostných zmyslov vstupuje tiež sféra iracionálna, vymykajúca sa z oblasti vedomia (aj keď hranica vedomých a podvedomých procesov je pohyblivá), s čím súvisí ich nepredvídateľný vstup do ľudského života. Ako uvádza, napríklad, S. Dorotíková, „existuje veľa príkladov, ako významovosť vstupuje do ľudského života nielen celkom nečakane, ale práve tými svojimi stránkami, ktoré sú v úplnom protiklade s pôvodnými projektmi človeka“ [7, s. 130]. Analogicky poznamenáva K. A. Abuľchanová-Slavská — „Jestvuje mnoho významov, ktoré si ľudia neuvedomujú, prakticky však pôsobia a realizujú sa v živote jednotlivca“ [2, s. 90].

Uvedené špecifiká osobnostných zmyslov nám zároveň poukazujú na to, že iba vedomé určovanie zmyslu (či významu) je zjednodušením danej problematiky. Od špecifik osobnostných zmyslov sa nám však odvíja druhá stránka väzby významov a osobnostných zmyslov — funkčnosť zmyslov vo významovej sfére. Nachádzame v ňom jednu z hybných síl pohybu relatívne konštantných, spoločensky fixovaných významov. Významy tiež „blednú“, a to aj tým, že strácajú zmysel; sú totiž (alebo by mali byť) v konečnom dôsledku významami pre niekoho, osobnostné zmysly akoby testovali ich životnosť.

*

K tejto nepatrnej sonde do podivuhodného sveta významov nás priviedla problematika osobnosti. Jej rozpracovávanie je podľa nás potrebné aj v súvislosti s oblasťou významov, čo sme sa pokúsili (aj keď iba z určitého zorného uhla) zdôvodniť.

LITERATÚRA

1. CIRBES, V. — ŠÍMA, R.: Za vyššiu efektívnosť filozofického bádania. In: *Filozofia* 1985, č. 1.
2. ABULCHANOVÁ-SLAVSKÁ, K. A.: *Dialektika ľudského života*. Bratislava 1985.
3. ŠÍMA, R.: K základným filozoficko-sociálnym otázkam problematiky človeka a osobnosti. In: *Filozofia* 1982, č. 5.

4. LEONTIEV, A. N.: Činnost, vědomí, osobnost. Praha 1978.
5. BROŽÍK, V.: Marxistická teória hodnotenia. Bratislava 1976.
6. Teória poznania. Bratislava 1980.
7. DOROTÍKOVÁ, S.: Filozofia a problémy hodnoty. Bratislava 1980.
8. BROŽÍK, V.: Hodnoty a významy. Bratislava 1985.

ЛИЧНОСТЬ И ПРОБЛЕМАТИКА ЗНАЧЕНИЯ

Катарина Шимункова

Разработка категории личности является одной из ключевых задач марксистско-ленинских философских рефлексий. В данной статье автор подходит к определению этой категории посредством категории индивида — как индивидуальной формы общественного бытия человека — а личность понимает как качественное определение индивида, как концентрат основных индивидуальных размеров.

Связь личности со значениями реализуется на фоне практики, которую автор понимает одновременно как первоначальный исходный пункт значения формирующего процесса вообще, что также пытается обосновать. Она подчеркивает, что связь личности и значений взаимна и обоюсторонна, ее первой стороной является зависимость формирования личности или личностных смыслов, в которых отражается личность, от возникшего уровня значений. Другую сторону этой связи представляет функциональность смыслов в сфере значений, в которой находит одну из движущих сил движения общественно фиксированных значений, а то по той простой причине, что значения являются — или должны были бы быть — значениями для кого-то, а личность как — бы проверяла их жизнеспособность.

PERSÖNLICHKEIT UND DIE PROBLEMATIK DER BEDEUTUNG

Katarína Šimunková

Die Bestimmung der Kategorie der Persönlichkeit stellt eine der Schlüsselaufgaben marxistisch-leninistischer philosophischer Reflexion dar. Die Vf. geht an sie heran mittels der Kategorie des Individuums — als individueller Form des gesellschaftlichen Seins des Menschen und fasst die Persönlichkeit als qualitative Bestimmung des Individuums auf, als Konzentrat essentieller individueller Dimensionen.

Der Bezug Persönlichkeit — Bedeutung wird auf dem Hintergrund der Praxis realisiert, den die Vf. als ursprünglichsten Ausgangspunkt des bedeutungsbildenden Prozesses begriff. Sie hebt hervor, dass die Bindung zwischen Persönlichkeit und Bedeutungen gegen- und beiderseitig ist; deren erste Seite besteht in der Abhängigkeit der Persönlichkeitsformung, bzw. des Persönlichkeitssinns, in dem sich die Persönlichkeit widerspiegelt, vom herausgebildeten Bedeutungsniveau. Die zweite Seite dieser Bindung stellt die Funktionshaftigkeit des Sinns im Bedeutungsbereich dar, in dem sie eine der Triebkräfte der Bewegung gesellschaftlich fixierter Bedeutungen ausmacht und das aus dem einfachen Grund, dass Bedeutungen für jemanden sind oder sein sollten und es scheint als ob die Persönlichkeit deren Lebensfähigkeit testete.